

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอยู่ปริวาสกรรมจัดเป็นสังฆกรรมทางพระพุทธศาสนาเพราะเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติของภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ แม้ข้อใดข้อหนึ่งไม่ว่าจะปกปิดไว้หรือไม่ปกปิดไว้ก็ตามจะต้องปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้อย่างเคร่งครัดซึ่งเป็นกติกาเฉพาะของคณะสงฆ์ทั้งนี้เพราะอาบัติสังฆาทิเสสแม้จะเป็นครุภักติ หรืออาบัติหนักก็ตาม แต่ก็จัดเป็นจำพวก สเทกัจฉา คือ อาบัติที่พอแก้ไขได้ ซึ่งมีที่ประวัติความเป็นมาของการอยู่ปริวาสกรรมนั้นมีการเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าได้ทรงให้บัญญัติสิกขาบทสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล ๑ ได้กล่าวไว้ในพระวินัยปิฎกตอนหนึ่งว่า ท่านพระอุทายินนั้นอยู่ปริวาสแล้ว เป็นผู้ควรแก่मानัตตองอาบัติ ๑ ตัวข้อสัญญาเจตนิการสุกวิสัทธิ ในระหว่าง ปิดไว้ ๕ วัน บอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องอาบัติ ๑ ตัวข้อสัญญาเจตนิการสุกวิสัทธิ ระหว่าง ปิดไว้ ๕ วัน กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงชักภิกษุอุทายินเข้าหาอาบัติเดิมเพื่ออาบัติ ๑ ตัวข้อสัญญาเจตนิการสุกวิสัทธิ ในระหว่าง ปิดไว้ ๕ วัน แล้วให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน” ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงชักภิกษุอุทายินนั้นเข้าหาอาบัติเดิม อย่างนี้ คือ ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน อย่างนี้คือ ฯลฯ สงฆ์ให้...ซึ่งได้บัญญัติสิกขาบทขึ้นเพราะมีพระภิกษุได้กระทำความผิดต่อทางมรรคผลนิพพาน พระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติสิกขาบทน้อยใหญ่ขึ้นตามเหตุการณ์สมควรภายหลังจากที่มีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นใหม่สงฆ์ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยต่างๆที่เป็นประเภทครุภักติ (อาบัติเบา) อาทิเช่น นิสัคคิยปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะไว้ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทครุภักติ (อาบัติหนัก) อันได้แก่ปาราชิกและสังฆาทิเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์^๑

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตะวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ปริวาส ยินดีการกราบไหว้ การลูกรับ อชลิกร

สามิจิกรรม การอาสนะมาให้ การนำ ที่นอนมาให้ การนำน้ำล้างเท้ามาให้ การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การรับบาตรจีวร การอุทล้งเมื่ออาบน้ำของปกตัตตะภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย...ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ปริวาส จึงได้ยินดีการกราบไหว้การลูกรับ อชลิกรรม สามิจิกรรม การนำอาสนะมาให้ การนำที่นอนมาให้ การนำน้ำล้างเท้ามาให้ การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การรับบาตรจีวร การอุทล้งเมื่ออาบน้ำของปกตัตตะภิกษุทั้งหลายเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาคฯ และทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

^๑พระมหาไพฑูล อตฺถวโร (วงศ์อำมาตย์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การประพจน์ฐานวิธีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๒วิ.มหา (ไทย) ๖ / ๑๒๗ / ๒๒๘.

การกระทำของพวกรักขุผู้อยู่ปริวาสนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส...ครั้งแล้วทรงธรรมมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาสไม่พึงยินดีการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีกรรมการนำอาสนะมาให้ การนำที่นอนมาให้ การนำที่นอนมาให้ การล้างเท้า การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งเบื่องเข็ดเท้า การรับบาตร จีวร การอุทหลังให้เมื่ออาบน้ำของปกติตตะภิกษุทั้งหลาย รูปใดยินดีต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้น จึงบัญญัติให้อนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีกรรม การนำอาสนะมาให้ การล้างเท้า การตั้งเบื่องเข็ดเท้า การรับบาตร จีวร การอุทหลังให้เมื่ออาบน้ำของภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสด้วยกัน ตามลำดับผู้แก่พรรษา^๓

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมเป็นในสังคมไทยจะเป็นข้อปฏิบัติสำหรับการทำสังฆกรรมประเภทหนึ่ง ที่สงฆ์จะพึงกระทำซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในการอยู่ปริวาส และแนวคิดการเข้าปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุกาบัติที่พอแก้ไขได้ทำความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้นมีขั้นตอนละวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนละวิธีการก่อนเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรมเช่นการฟังธรรม การนั่งสมาธิ เดินจงกรม การบอกวัตร การเก็บวัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติในแต่ละสำนักมีความแตกต่างกันโดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่นตามรูปแบบของคณะครูบาอาจารย์ที่ได้นำไปปฏิบัติสืบกันมาแต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไรก็ตามก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือความบริสุทธิ์แห่งศีลและความผ่องใสแห่งจิต^๔

นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของสังฆกรรมประเภทนี้ก็มีอยู่หลายขั้นตอนพอสมควร อาจแบ่งได้เป็น ๔ ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้ ๑. อยู่ประพฤติวุฏฐานวิธี ๒. ประพฤติมาทนอย่างน้อย ๖ ราตรี ๓. ประพฤติมูลปฏิกัสสนา (ถ้าต้องอันตราบัติในระหว่าง) ๔. พระสงฆ์ ๒๐ รูปให้อัฎฐาน^๕ ในระหว่างที่ถูกกลงโทษเหล่านี้ ภิกษุถูกตัดสิทธิมากมาย ทั้งยังต้องคอยบอกความผิดของตนแก่ภิกษุผู้ผ่านไปแล้ว และบอกในที่ประชุมสงฆ์ เมื่อทำอุโบสถสังฆกรรมด้วย เฉพาะนั้น พระภิกษุพึงบริหารตนด้วย

การสมาทาน และปฏิบัติศีลสิกขาบทเพื่อการศึกษาให้ดีและเอื้อเพื่อต่อพระวินัยนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการ ผู้บริหารหมู่คณะสงฆ์และบริหารวัด จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทโดยทั่วไปเพื่อช่วยเหลือกันสืบทอดบวรพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะปัญหาการจัดการปริวาสกรรมที่ปรากฏในปัจจุบันค่อนข้างไม่สอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติมากนักเพราะการอยู่ปริวาสกรรมเป็นเรื่องของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติออกจากอาบัติได้เป็นปกติตตะภิกษุคือเป็นพระภิกษุผู้มีศีลโดยปกติตามพระวินัยหาใช่ว่า ผู้อยู่ปริวาสกรรมแล้วจะเป็นผู้บริสุทธิ์ไปกว่าปกติตตะภิกษุหาไม่ได้ ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลธรรมตามพระวินัยโดยปกติ เป็นการขจัดมลทินมัวหมอง คือความหลงผิดเป็นสลิพตปราคมาสจึงไม่ใช่เป็นการถือศีลวัตรและการอยู่ปริวาสด้วยความมกมาย

การจัดประเพณีปริวาสกรรมของวัดผานกเค้า ต.ผานกเค้า อ.ภูกระดึง จ.เลย จะกำหนดในแรม ๓ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปีเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีการชำระข้อวัตรปฏิบัติสำหรับการเป็นเพศบรรพชิตให้เกิดการยอมรับในหมู่สังฆมณฑล เพื่อให้เปิดโอกาสให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้มี

^๓วิ.มหา (ไทย) ๖/๓๕/๑๕๗-๑๗๘.

^๔พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน, **ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). หน้า ๑.

^๕พระมหาสม สิริปัญญา, (สอนสิงห์) ป.ธ.๖, “ปริวาสทำไม ? ทำไมปริวาส ?”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ตาลุก, ๒๕๓๙), หน้า ๑-๒.

โอกาสทำบุญ และร่วมกันปฏิบัติธรรมตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา จัดให้เป็นแหล่งการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติที่ยังไม่เข้าใจ และรวมทั้งการพัฒนาวัดผานกเค้าให้ร่วมกันสร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การอยู่ประพตฺวิญญูฐานวิธี ของวัดผานกเค้า ต.ผานกเค้า อ.ภูกระดัง จ.เลย ว่าการจัดประพตฺวิญญูฐานวิธี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง พร้อมทั้งจะศึกษาวิธีการบริหารจัดการ ว่ามีอุปสรรคอย่างไรแล้วนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบริหารให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ ศึกษาการจัดปฐมาภิธรรมในพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการอยู่ปฐมาภิธรรม
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาคุณค่าของการจัดปฐมาภิธรรม

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวกับการปฐมาภิธรรมของวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกู่กระดัง จังหวัดเลย ซึ่งลำดับดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒) เอกสารทุติยภูมิ คือ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมทั้งเอกสาร ตำราวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าอาวาส วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกู่กระดัง จังหวัดเลย ๑ รูป คณะสงฆ์ที่เข้าร่วมอยู่ปฐมาภิธรรมที่วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกู่กระดัง จังหวัดเลย ได้แก่ กลุ่มคณะสงฆ์ในอำเภอกู่กระดังจำนวน ๔ รูป พระสงฆ์ที่ประกอบพิธี สวดสังฆกรรมจำนวน ๔ รูป กลุ่มอุบาสกอุบาสิกาจำนวน ๖ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกู่กระดัง จังหวัดเลย ที่มีการปฏิบัติอยู่ปฐมาภิธรรมทุกปี

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ เดือน สิงหาคม-พฤศจิกายน ๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๔ เดือน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปริวาสกรรม หมายถึง การอยู่ชดใช้ เรียกสามัญว่า การอยู่กรรมที่เป็นลักษณะสังฆกรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อการรองรับการเข้ากลุ่มของตนเอง และการปลดปล่อยโทษหรือความผิดที่ตนเองได้กระทำให้ขึ้นมาที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่เรียกว่า อาบัติสังฆาทิเสส

คณะสงฆ์ หมายถึง คณะสงฆ์ใน อำเภอด่านเกวียนที่จัดงานประเพณีอยู่ปริวาสกรรมภายในวัด ผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกุระติง จังหวัดเลย มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกโดยการจัดหาพระภิกษุสงฆ์ทั้ง ๔ ประการเพื่อการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยในการเรียกภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสเข้ากลุ่มได้แก่

- ๑) พระสงฆ์สวดมนต์ หมายถึง การอยู่ประพาศวัตรจนครบ ๖ ราตรี
- ๒) พระสงฆ์สวดอัพทาน หมายถึง การเรียกเข้าหาหมู่คณะ และทำอัพทานกรรมให้
- ๓) พระภิกษุผู้คอยดูแลความประพฤติกรรมของพระลูกกรรม และ
- ๔) พระภิกษุผู้คอยดูแลความประพฤติกรรมของผู้ต้องอาบัติ

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๑^๖ ได้กล่าวถึง ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว คือ ๙ สิกขาบทแรกต้องอาบัติในขณะที่ล่วงละเมิดทีเดียว ๔ สิกขาบทหลังต้องอาบัติเมื่อสวดสมณสาสน์ครบ ๓ ครั้ง ภิกษุต้องอาบัติข้อใดข้อหนึ่งแล้วรู้อยู่แต่ปกปิดไว้สิ้นจำนวนวันเท่าใดภิกษุนั้นพึงอยู่ปริวาสด้วยความไม่ปรารถนาสิ้น วันเท่านั้นภิกษุอยู่ปริวาสแล้วต้องประพาศวัตรเพื่อมานัตสำหรับภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ๖ ราตรี ภิกษุผู้ประพาศมานัตแล้วถูกสงฆ์เรียกเข้าหมู่ในสีมามีภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูป ถ้าภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูป ขาดไปแม้เพียง ๑ รูป เรียกภิกษุนั้นเข้าหมู่ ภิกษุนั้นไม่เป็นอันสงฆ์เรียกเข้าหมู่และภิกษุเหล่านั้นควรถูกกำหนดนี้เป็นการทำที่สมควรในกรรมนั้นข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบทนั้นว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธแล้วหรือ” ข้าพเจ้าถามเป็นครั้งที่ ๒ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธแล้วหรือ” ข้าพเจ้าถามเป็นครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธแล้วหรือ” ท่านทั้งหลายบริสุทธแล้วในธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบทนี้ เพราะฉะนั้นจึงนั่งข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นนโมอย่างนี้

อุทัย บุญเย็น^๗ กล่าวไว้ในหนังสือพระไตรปิฎกสำหรับผู้เริ่มศึกษาว่า ปริวาส เรียกกันทั่วไปว่า “อยู่กรรม” เป็นวิธีออกจากอาบัติสังฆาทิเสสโดยการลงโทษตนเองด้วยการปฏิบัติต่างๆ เช่น งดใช้สิทธิของภิกษุบางอย่าง ลดฐานะของตนและประจานตัวเอง เป็นต้น การลงโทษตนเองนี้ จำนวนวันให้เท่ากับวันที่ปิดอาบัติสังฆาทิเสสไว้ ภิกษุอยู่ปริวาสเรียกว่า ปาปริวาสสิกขา ปริวาส ๓ อย่าง คือ ๑. ปฏิจฉนปริวาส ๒. สโมธานปริวาส ๓. สุทนต์ปริวาส

^๖ วิมพา (ไทย), ๑/ ๔๗๑ /๔๔๒.

^๗ อุทัย บุญเย็น, “พระไตรปิฎกฉบับผู้เริ่มศึกษาพระวินัยปิฎก” เล่ม ๔, (กรุงเทพมหานคร : โพธิ์เนตร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙.

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาร (ภาษาไทย) เล่มที่ ๕^๘ ได้กล่าวถึง เรื่องสงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปริวาส เป็นที่ ๔ ทำสังฆกรรมไม่ได้ และสงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้นเป็นที่ ๒๐ อภิกขณไม่ได้ ภิกษุทั้งหลายถ้า สงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปริวาสเป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาสชกเข้าหาอาบัติเดิมให้มานัตสงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้นเป็น ที่ ๒๐ อภิกขณไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำ

ภิกษุทั้งหลายถ้าสงฆ์มีภิกษุผู้ควรชกเข้าหาอาบัติเดิมเป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาส ชกเข้าหาอาบัติ เดิมให้มานัตสงฆ์มีภิกษุผู้ควรชกเข้าหาอาบัติเดิมนั้นเป็นที่ ๒๐ อภิกขณไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำ ภิกษุทั้งหลายถ้าสงฆ์มีภิกษุผู้ควรมานัตเป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาสชกเข้าหาอาบัติเดิมให้มานัตสงฆ์มีภิกษุผู้ ควรมานัตนั้นเป็นที่ ๒๐ อภิกขณไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำ

พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาจุฬาร (ภาษาไทย) ได้กล่าวถึง ธรรมคือเมื่อภิกษุผู้ควร แก่การชกเข้าหาอาบัติเดิม ยินดีการกราบไหว้และการต้อนรับของปกติตตะภิกษุ จึงทรงบัญญัติว่าภิกษุ ผู้ควรชกเข้าหาอาบัติเดิมไม่พึงยินดีการกราบไหว้และการต้อนรับของปกติตตะภิกษุ พระผู้มีพระภาค ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้ควรชกเข้าหาอาบัติเดิมด้วยการกราบไหว้หรือต้อนรับกันได้ตามลำดับพรรษา ทรงอนุญาตกิจ ๕ อย่าง ได้แก่ อุโบสถ ปวารณา ผ่าอาบน้ำฝน การสละภต และภตเพื่อภิกษุผู้ควรชก เข้าหาอาบัติเดิมตามลำดับพรรษา ทรงบัญญัติวัตรให้ภิกษุผู้ควรชกเข้าหาอาบัติเดิมประพฤติปฏิบัติ^๘

พระครูสมุห์โพธิ์ จนทสโล ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมภาคปฏิบัติ การอยู่ปริวารก่อนอื่น จะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อนว่าตนเองอาบัติจริงหรือไม่เองอาบัติหรือไม่นั้น ก็ต้องศึกษาให้เข้าใจ เสียก่อนว่าอาบัติสังฆาติเสสนั้นมีกี่ข้อ แต่ละข้อนั้นท่านห้ามไว้อย่างไร มืองค์แห่งการต้องอาบัติอย่างไร ซึ่งถ้าเราไม่ศึกษาให้เข้าใจแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบหรือวินิจฉัยให้แก่ตัวเองได้ ดังมีภิกษุหลาย รูปที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องอาบัติให้เข้าใจ พอมีเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึงข้อความอาบัติสังฆาติเสสก็คิดว่าเองนั้น ต้องอาบัติสังฆาติเสสเข้าแล้ว ก็เกิดความเดือดร้อนใจ แสวงหาที่อยู่ปริวาสหลายๆแห่ง จนได้รับความ ลำบาก แต่พอพระวินัยของท่านได้สอบสวนดูแล้ว การกระทำนั้นๆ ไม่ได้ทำให้ต้องอาบัติแต่ประการใด นี่ก็เป็นตัวอย่างโทษของการไม่ได้ศึกษาพระวินัยให้เข้าใจแล้วกระทำการลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^๙

หลวงปู่จันทา ถาวโร ได้กล่าวไว้ในหนังสือพระวินัย ๒๒๗ เทศนภาคปฏิบัติปริวาสกรรมว่า สังฆาติเสส ๑๓ เป็นกฎหมายอันหนักรอลงมาจากปาราชิก เมื่อต้องสังฆาติเสสแล้วปกปิดต้องอยู่ ปริวาสกรรม ตามจำนวนวันที่ปกปิดไว้ แล้วอยู่มานัตอีก ๖ ราตรี จากนั้นสงฆ์ ๒๐ รูป จึงนำสวด อภิกขณคล้ายกับวันบวชนั้นแหละจึงจะพ้นโทษไปได้ ผู้อยู่ปริวาสกรรม จงทำความเพียรไปนะ เติบ จงกรม ยืนภาวนาอดนอนผ่อนอาหาร ไปทำกิจวัตรใดๆ ก็อย่าถือตัว จงเคารพอ่อนน้อมอย่าให้วาจาไป กระทบกระแทกแตกดันพระเถระนะ บาปจะตกไปขยันทันเพียรปิดกวด เช็ดถูศาลาให้มันเรียบร้อย ทำความดีล้างบาปมันจึงจะตกไป เราทำคุณงามความดี ผลก็ได้อยู่ดอก เป็นบุญนั้นแหละบุญก็เกิดขึ้น มากขึ้นๆ ผลสุดท้ายก็ชนะเอง นั้นแหละเมื่อครูบาอาจารย์ยกโทษให้แล้วเราก็กสบายใจ^{๑๐}

^๘ วิ.มหา (ไทย) ๑/๒๓๘/๒๘๐-๒๘๑.

^๙ **พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า๕๑๙.

^{๑๐} พระครูสมุห์โพธิ์ จนทสโล, “หนังสือธรรมภาคปฏิบัติ ปริวาสกรรม” พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท หสธรรมิก ๒๕๕๑), หน้า๑๑๘.

^{๑๑} หลวงปู่จันทา ถาวโร, **พระวินัย ๒๒๗ เทศนภาคปฏิบัติ** พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปะ สยายบรรจุกัณฑ์ และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐-๔๙.

โชติ ศรีสวรรณ ได้กล่าวถึงประเพณีสิบสองเดือนบุญเข้ากรรมจะเริ่มช่วงเดือนอ้ายที่จริงบุญเข้ากรรมเป็นเรื่องของพระที่ต้องอาบัติสังฆาติเสส ซึ่งเป็นอาบัติหนักขนาดกลาง หากภิกษุรูปใดต้องอาบัตินี้แล้วหากจะทำตนให้บริสุทธิ์ต้องปฏิบัติ “อุทฺธานวธิ” คือระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ให้ภิกษุต้องเข้าไปอยู่ในที่จำกัดตั้งตนอยู่ในสมาธิระจิดใจให้บริสุทธิ์เพื่อให้ตนพ้นมลทิน และยึดถือเป็นการทำบุญทดแทนบุญคุณมารดาที่ต้อง “อยู่ไฟ” หรือที่เรียกว่า “อยู่กรรม” “พระสงฆ์จะอยู่ปริวาสกรรมเก้าราตรี สามราตรีแรกเรียกว่า “อยู่ปริวาส” หกราตรีต่อมาเรียกว่า “อยู่มานัต” เมื่อครบเก้าราตรีเรียกว่า “อัพภาน” คือออกจากกรรม โดยที่พระสงฆ์ ๒๐ รูปเป็นผู้สวดอัพภานซึ่งเป็นการสวดระงับอาบัติ พระภิกษุที่ออกจากการอยู่ปริวาสกรรมแล้วถือว่าเป็นผู้หมดมลทิน เป็นพระภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์นำเคารพกราบไหว้^{๑๒}

พิมาน สอนกลาง รายงานการวิจัย การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องฮิตสิบสอง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ พบว่า การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาสิ่งหนึ่งที่สำคัญมาก นั่นคือการพัฒนาความรู้เจตคติ จิตสำนึกกรักและห่วงแหนมรดก ทางวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อเสริมสร้างและสืบสานอนุรักษ์ประเพณีให้อยู่คู่ชุมชนท้องถิ่นตลอดไป ในภูมิภาคอีสานมีขนบธรรมเนียมประเพณีหนึ่ง ซึ่งเป็นรู้จักของคนทั่วไป นั่นคือฮิตสิบสอง เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความหมายของแต่ละเดือน เป็นประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๑๓}

๑.๕.๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระสุชี ขาครธมโม (ศรีมาตย์) ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮิตสิบสอง : ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (๒๕๕๓) ประเพณีฮิตสิบสอง พบว่า เขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านประเพณี ฮิตสิบสอง ยังคงประพฤติปฏิบัติกันครบอยู่ทุกประเพณี แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาสาระวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นไปตามกาลเวลา และได้รู้ถึงหลักการและข้อประพฤติปฏิบัติตามประเพณี ฮิตสิบสอง ในแต่ละเดือน ประเพณีที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรง ประเพณีลักษณะนี้จะมี ๖ ประเพณี หรือ ๖ เดือน คือ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญผะเหวด บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ประเพณีที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน ประเพณีลักษณะนี้จะเกี่ยวกับการขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลความ อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้ เช่น ฟ้าฝน ข้าวปลาอาหาร เป็นต้น จะมีอยู่ ๒ ประเพณี คือ บุญคูณลาน และบุญบั้งไฟ ประเพณีที่เกี่ยวกับขวัญกำลังใจใน การดำรงชีพ ประเพณีลักษณะนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอำนวยความสุข สวัสดิภาพให้มี ๒ ประเพณีคือ บุญสงกรานต์และบุญซำฮะ ประเพณีที่เกี่ยวกับความกตัญญู ประเพณีลักษณะนี้จะเน้นการทำบุญอุทิศเป็นสำคัญมี ๒ ประเพณีคือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก^{๑๔}

^{๑๒} โชติ ศรีสวรรณ, “หนังสือประเพณีสิบสองเดือน” พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒-๑๓.

^{๑๓} พิมาน สอนกลาง, “การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องฮิตสิบสอง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , ๒๕๕๔).

^{๑๔} พระสุชี ขาครธมโม (ศรีมาตย์), “ศึกษาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮิตสิบสอง : ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓). บทคัดย่อ.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของฮิสตีสสอง พบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบความเชื่อและประเพณี และระบบการนันทนาการ บันเทิงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มี ๒ ปัจจัยหลัก คือ ๑ ปัจจัยภายนอก ๒ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮิสตีสสองในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชน ที่เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮิสตีสสองในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า คือปัจจัยด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ปัจจัยด้านความเชื่อต่อประเพณี ชาวเทศบาลตำบลเมืองเก่าได้สืบทอดกันมากระทั่งปัจจุบัน โดยเชื่อว่าประเพณีที่คนโบราณได้รักษาไว้มีประโยชน์ต่อชุมชน ปัจจัยด้านบุคลิกภาพทัศนคติส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยภายในส่วนมากมีทัศนคติว่า ในปัจจุบันได้มีการยอมรับแล้วว่าทัศนคติเป็นการแสดงออกถึงความชอบ ไม่ชอบ ทางบวกหรือทางลบต่อบุคคล ต่อวัตถุและต่อเรื่องราวต่างๆ โดยทัศนคติทำหน้าที่ผลักดันให้เลือกในสิ่งที่ตนต้องการ ไม่เลือกในสิ่งที่ตนเห็นว่าทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

ผลการเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีฮิสตีสสองในตำบลเมืองเก่าปัจจุบัน พบว่า ด้านสังคมและวัฒนธรรม สืบเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยี จากการที่มนุษย์ได้นำเอาวิธีการใหม่ๆ เข้าใช้ แทนวิธีการกระทำแบบดั้งเดิม เช่น การทำการเกษตรแผนใหม่ โดยการใช้เครื่องทุ่นแรง และการใช้ปุ๋ยเคมี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดและการดำเนินชีวิตระดับชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮิสตีสสองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบางอย่าง อาทิ บุญคูณลานหรือบุญเดือนยี่ บุญข้าวจี่หรือบุญเดือนสาม บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก ประเพณีฮิสตีสสองอื่นๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงยึดถือปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและอนุรักษ์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

พระมหาวชิตร ธีรญาโณ วิจัยเรื่อง การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทย ในปัจจุบัน พบว่า ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การประพาศิวัตรฐานวิธีของพระภิกษุ ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แล้วปกปิดไว้กัฏตาม เป็นบทลงโทษแก่ภิกษุ เมื่อต้องการที่จะเปลื้องตนออกจากอาบัตินั้นจึงต้องอยู่ปริวาสกรรมเป็นพุทธานุญาตที่จะทวงให้พระสงฆ์จัดการกันเองภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสจะต้องเข้าไปหาสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เพื่อแจ้งให้สงฆ์ทราบและปริวาสเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงขอปริวาสและมานัตกับสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปอีก ส่วนขั้นตอนสุดท้ายก็คือการขออัพทานกับสงฆ์ตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไป ปริวาสจัดเป็นกรรมเบื้องต้น มานัต อัพทานจึงจัดเป็นกรรมที่เหลือนอกจากนั้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทยังเป็นบททดสอบความตั้งใจจริงของผู้ที่เข้า มาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมี ๒ ประเภท คือ ปริวาสกรรมของภิกษุ มีปฏิจันตนปริวาส เป็นต้น และปริวาสกรรมคฤหัสถ์ ที่เรียกว่าติตถียปริวาส เพราะการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาลมีขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติอาบัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล้ว ภิกษุทั้งหลายในสมัยพุทธกาลต้องอาบัติสังฆาทิเสสในสิกขาบทต่างๆ และมีการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสำนักสงฆ์มากขึ้นแต่ก็ยังประพาศิวัตรไม่เหมาะสมโดยประการต่างๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติปริวาสสิกขาบท ๙๔ ข้อ โดยแบ่งออกเป็น ๘ หมวด สำหรับให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมได้ประพาศิวัตรตลอดเวลาสร้างความลำบากให้แก่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมเป็นอย่างมาก พระพุทธองค์ยังได้บัญญัติข้อปฏิบัติเพิ่มเติมอีกเช่น การเก็บวัตร การสมาทานวัตร เป็นต้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมใน

สมัยพุทธกาลจึงมี ๔ อย่าง คือ ปฏิจันนปริวาส อปฏิจันนปริวาสสุทนต์ปริวาสโมธานปริวาส^{๑๕}

พระภานุพงศ์ อนุตตโร (โคตรศรีกุล)วิจัยเรื่อง ศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท กรณีศึกษาสระพังทอง จังหวัดนครพนม พบว่า การอยู่ปริวาสกรรมเป็นการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสอง (เดือนอ้าย) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเห็นได้ว่าการปริวาสกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีฮีตสิบสองคลองสิบสี่โบราณที่ชาวอีสานยังมีการอนุรักษ์ให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของการอยู่ปริวาสกรรมกับวิถีชีวิตของชาวบ้านการอยู่ปริวาสกรรม ซึ่งจัดเป็นบุญประเพณีในทุกๆ ปีของวัดสระพังทอง ตำบลหนองย่างชั้น จังหวัดนครพนม ด้านวัฒนธรรม บุญอยู่ปริวาสกรรม นับว่าเป็นหนึ่งในประเพณีสิบสองเดือน ของชาวอีสานที่ชาวบ้านหนองย่างชั้น ให้ความสำคัญเสมอมา สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ด้านสังคม ประเพณีบุญอยู่ปริวาสกรรม ทำให้ประชาชนในเขตวัดสระพังทอง ได้สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ปริวาสกรรม คนรุ่นใหม่สืบทอดประเพณีต่อไป ด้านเศรษฐกิจ พ่อค้าแม่ขายมามาก ก็จะทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านที่จัดปริวาสกรรมดีขึ้น การค้าขายในชุมชนมีปริมาณมากเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน หมู่บ้าน ในการจัดงานมีการใช้จ่าย ได้จากศรัทธาญาติโยมที่มาทำบุญ^{๑๖}

พระครูวิธานโสภณ (สุรินทร์ วิสุทฺธจิตโต)วิจัยเรื่อง ศึกษาการเข้ากรรมในล้านนาพบว่า การเข้ากรรม หรือการอยู่กรรมเป็นการขัดเกลาชำระจิตใจให้สะอาดด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นการสำรวมจิตใจของผู้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตลอดถึงการบรรเทาความหวั่นหาอาลัยยึดติดในอาภิมิสทั้งปวง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ ปริวาสกรรม นิโรธกรรม และธุดงค์กรรม การเข้ากรรมในล้านนา มีความสำคัญหลายประการ เช่น มีความสำคัญในฐานะเป็นเนติธรรม เป็นสหธรรม ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนแห่งพิธีกรรม ในฐานะเป็นการสวดแทรกข้อคิด ปรัชญาชีวิต ในฐานะเป็นคุณค่าแห่งการดำเนินชีวิต ในฐานะเครื่องมือควบคุมสังคม การเข้ากรรมในล้านนา ส่งผลต่อคุณค่าในด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านการพัฒนาสาธารณประโยชน์ และด้านประเพณี การเข้ากรรมในล้านนา มี ๕ รูปแบบ คือ ปริวาสกรรม นิโรธกรรม โสสานกรรม รุกขมูลกรรม และยถาสันถติกังคกรรม ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในการเข้ากรรมในล้านนานั้น คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในด้านประเพณี พิธีกรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านวัฒนธรรม และปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์ล้านนา วรรณกรรมคัมภีร์อานิสงส์ในฐานะเป็นวรรณกรรมคำสอน^{๑๗}

^{๑๕} พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๖} พระภานุพงศ์ อนุตตโร (โคตรศรีกุล), ศึกษาการอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท กรณีวัดสระพังทอง จังหวัดนครพนม, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๗} พระครูวิธานโสภณ (สุรินทร์ วิสุทฺธจิตโต), ศึกษาการเข้ากรรมในล้านนา, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการอยู่ปรีวาสกรรมของคณะสงฆ์วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกุระดิง จังหวัดเลย ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๖.๑ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ ได้แก่ คณะสงฆ์ที่ร่วมเข้าปรีวาสกรรมที่วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกุระดิง จังหวัดเลย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดผานกเค้า จำนวน ๑ รูป กลุ่มคณะสงฆ์ในอำเภอกุระดิงจำนวน ๔ รูป พระสงฆ์ที่ประกอบพิธี สวดสังฆกรรมจำนวน ๔ รูป กลุ่มอุบาสก อุบาสิกาจำนวน ๖ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน

๑.๖.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์มี สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง

๑.๖.๓ การสร้างแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการอยู่ปรีวาสกรรม กับการอนุรักษ์ประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ของคณะสงฆ์วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกุระดิง จังหวัดเลย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ ๑ มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

๓) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน คือ พระมหาสังเวช จันทโสภี, ผศ. อาจารย์ประจำสาขาครุศาสตร์ ดร. ดร.สามารถ บุญรัตน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ และ ดร.จิรกิตติภณ พิริยสุวัฒน์ อาจารย์ประจำสาขาพระพุทธศาสนาพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหาภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม

๕) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

๑.๖.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงเจ้าอาวาสวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกุระดิง จังหวัดเลย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการสัมภาษณ์

๒) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มตัวอย่าง พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย ใจกว้างประสงคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) กำหนดนัดวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้ตัวอย่างได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และการสนทนา กับกลุ่มตัวอย่าง

๑.๖.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้ การแปลความ การตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการอยู่ปรีวาสกรรม กับการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคณะสงฆ์วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกูกระดิง จังหวัดเลย ๓ ประเด็นดังนี้

๑) ความเป็นมาการอยู่ปรีวาสกรรมของวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกูกระดิง จังหวัดเลย

๒) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการอยู่ปรีวาสกรรมของสงฆ์ วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกูกระดิง จังหวัดเลย

๓) คุณค่าของการอยู่ปรีวาสกรรมกับการอนุรักษ์ของประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคณะสงฆ์วัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกูกระดิง จังหวัดเลย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบความเป็นมาของการจัดปรีวาสกรรมในพระพุทธศาสนา

๒. ทำให้ทราบปัจจัยแห่งความสำเร็จของการอยู่ปรีวาสกรรมของสงฆ์

๓. ทำให้ทราบคุณค่าของการจัดปรีวาสกรรม